

DEBRECZENI PROTESTÁNS LAP.

AZ EGYHÁZ ÉS ISKOLA KÖRÉBŐL.

<p>Szerkesztőség: hova a lap szellemi részét illető minden küldemény intézendő N.-Péterfia utca 348 szám.</p>	<p>Megjelen hetenkint egyszer szombaton egy iven. Előfizetési ár egész évre 5 frt, félévre 2 frt 50 kr. Hirdetések díja: 100 szóig 1 frt, 200 szóig 2 frt, a másodszori hirdetésnél 100 szóig 80 kr, harmadiknál 70 kr. Bélyegdíj minden hirdetésnél külön 30 kr.</p>	<p>Kiadó hivatal: hova a lap anyagi dolgaira vonatkozó minden közlemény és küldemény intézendő, Kis-Csapó-utca 373. sz.</p>
--	--	--

Magyar református agenda.

Ha csak legalább már valami történt volna érdekében! De egyházi lapjainkban a közös agenda szerkesztésére vonatkozólag édes keveset, ugyszólván semmit sem olvashatunk. Zsinatilag alkotott egyházi törvényeink 89. paragrafusának 2. fő bekezdése, felsorolván a zsinat legfőbb intézkedési jogkörébe tartozó teendőket, d) pont alatt egyik fő teendő gyanánt emeli ki: az agenda tárgyában való intézkedési jog gyakorlását is. E törvények életbe lépte óta, az agenda szerkesztése érdekében, egyetemes magyar ref. egyházunkban alig történt egyéb, mint a mit Tiszántul nemes kezdeményezésére vonatkozólag ismerünk, melyszerint az érdemes esperesi kar megbízott, hogy e tárgy felett behatóan gondolkozzék. Más egyházke-rületeink még annyit sem cselekedtek. Az ügy pedig rendkívül fontos és sok oldalú megvitatást igényel.

Egy ref. agenda szerkesztésénél tisztában kell lenni a ref. egyházegyetem alakulási és fejlődési alapokaival; ismerni kell egyházunk összes symbolumait, confessióit; tudnunk kell azt, hogy a látszólagos öszhangban honnan ered a különféleség és eltérés az egyházi élet gyakorlatában? Ez pedig sok fáradságos munkát igényel, még az esetben is, ha e tárgygyal előszeretettel, hivatásszerűleg foglalkozunk. Az énekügy számos művelőkre talál. Méltó, érdemes és hálás foglalkozás is egyházi énekügyünk előbbvitelén, tökélyesbitésén fáradozni. A kor haladásával e tekintetben is igen sok teendő és fontos feladat megoldása várakozik egyházunkra, mely nemes egyszerűségben, tiszta érthető és mindenki által felfogható, a gyülekezetet egyetemlegesen építő irányban kívánja a lelkeket táplálni, oktatni, üdvre vezérelni. De ne feledjük, hogy míg éneklés nélkül oly sokáig el lehetett az első egyház és a nyugoti egyházban csakis később lett bevive az éneklés: ime az imádkozás és igehirdetés nélkül nem képzelhetni igaz keresztyénséget. Jóllehet az őskeresztyénség nem ismert agenda-félekét, nem volt szükség direktoriumokra; maga az 5. században élt Socrates egyh. történetiró (Hist. eccl.

lib. VIII. 306—439.) szerint két gyülekezetet sem lehet találni, melyben egyformán imádkoztak vele a hivek. De a reformatio üdvös létrejövetele óta az egyházi rendtartások, a hitélet terjesztését meghatározó ágendák nélkülözhetetlenekké lettek az egyházban. Más keresztyén egyházak, mint a róm. és görög kath., még inkább a gör. keleti — a régi hagyományos ágendális és liturgiális formákhoz való merev ragaszkodásban keresik a támpontot; arra hivatkoznak, hogy egyházuk s abban az istenitisztelet rendje oly őseredetű, mint maga a keresztyénség — s idegenkednek minden változtatástól, mely a régi rendszer állandóságát veszélyeztethetné. Az ág. hitv. ev. egyházegyetemnek szintén van többé kevésbé hivatalos jellegű ágendája, melyben a felekezeti öntudat kinyomatot nyert. Bár ott is sok szabadsággal élnek a lelkészek, a protestáns egyházi üdvintézmény nem csekély kárára!

Mi magyar református egyház, vagyunk leghátrább az egyetemes agenda dolgában. Vannak ugyan számos és nagy elterjedtségnek örvendő ágendás könyveink, csakhogy ezek mindannyian magán jellegűek, egyes írók önálló termékei s a ref. köztudat nem nyilvánul bennök, nem nyer határozott kinyomatot. Lelkészeink legnagyobb részének pedig épen arra volna égető szüksége, hogy ismerje a ref. egyház mint üdvintézmény lényegét és azon utakat módokat, melyeken az egyháznak haladnia, — és az alakzatokat, melyekben a tanrendszernek nyilatkozni s a szent írásban leirt fegyelemnek érvényt szerezni kell. Főleg a hivatalba lépő ifju lelkészekre nézve felette szükséges és áldásos volna, ha ily egyetemes magyar ref. ágendával birhatnánk; még pedig olyannal, melyet egyházunk hit- és erkölcsi világának alapos ismerésében otthonos, továbbá kellő tudományos készültséggel felruházott, mindenek felett pedig valódi, igaz hívő ref. keresztyén férfiak választott társasága hozandana létre. Egyszóval oly ágendáról van szó, melyben a ref. keresztyén egyházegyetem bibliai köztudata nyilatkozzék!

Egyházunk gyakorlati életében mai napság többé kevésbé confusioval találkozunk. Nincs határozott irányadó

a gyakorlati lelkészek számára. Még az nem volna baj, hogy a hány lelkész, annyiféle modorban mondja a közimádságokat. Az nem szükséges, hogy a nyilvános könyörgeések alakra és időre nézve minden gyülekezetben egyformák legyenek. E tekintetben az egyes gyülekezetek lelkipásztoraik legyen szabad tér engedve. De már az az önkéntes eljárás, melyet a sákramentumok kiszolgáltatásakor, a lelkészek és presbyterek ordinálása, temetések és más alkalmakkor is egyesek gyakorolnak; úgy hogy a hány ház, annyi szokás: ez és más fontos okok mulhatlanul szükségessé teszik, hogy a szerkesztendő agenda sikerének érdekében a kellő megvitatás el ne maradjon. Az agenda célja és rendeltetése azonban nem abban fog állani, hogy az a gyülekezetekre vagy lelkipásztorokra nézve kényszerrel köteleztessék. Főcél: annak világos felmutatása — mi a ref. keresztyén egyház tanrendszerének és alkotmányának veleje, tartalma, lényege, végcélja a gyakorlati hitéletben? Mely uton és mily módon érheti el rendeltetési célját? miként töltheti be s kell betöltenie Istentől nyert hivatását? Ha aztán az irány kijelölve, az eszközök felmutatva vannak: a közös cél elérésére közös erővel kell törekednünk!

Háládatos tárgy leendő tehát a közelgő egyházmegyei és kerületi gyűlések előtt tartatni szokott bizalmas jellegű előértekezletekben, az agenda ügyéről is beszélgetni, gondolkozni. És a kik a lelki élet terjesztésének e nagy fontosságú gyakorlati kérdésével örömet foglalokoznak: adjanak hangot gondolataiknak s egyengessék az utat a nagy munkához. A százados amabilis confusio-ban már megaggott tisztas hivataltársak bizonyára örömmel fogják üdvözölni, ha e részben megújodást, megifjodást tapasztalhatnak. A jövő nemzedék pedig áldó kegyelettel gondol vissza azokra, a kik a jelenben köteleességek teljesítik; fáradnak, alkotnak és építenek a jövőért — az Ur nevében!

Ujsóve.

Erdős József.

Deborá éneke.

(Vége.)

Bachmann idézett szavaihoz, kevés mondani valóm van. Nem mentegetése és szépitgetése az a kérdéses véres tettnek, hanem exegetikai megvilágosítása annak az ó-szövetségi felfogás alapján. Különben, a ki elfogulatlanul elolvassa, ilyennek fogja találni azt. — Épen ezért egészen nevetségessé tenné önmagát az, ki e tiszteletre méltó theologus röviden összeállított gondolatainál a jezsuita moral megvetendő prédikálójára gondolna. Én sem szándékozom mentegetni ama tettet; a magam felfogását az illető versszaknál előadtam reá vonatkozólag. Jáél tette nem szép, kegyetlen, melytől a kegyes keresztyén undorral fordul el mint tettetől. De a ki megítélésére adja fejét, annak főképen 2 dolgot kell jól megfigyelnie.

Figyelembe kell nevezetesen elsőben is azt vennie, hogy

amaz esemény az ó-szövetségi történetek közt található. Luther mondá: „nincs egy szó sem az új szövetségben, mely vissza ne nézne az óra,” más szavakkal a 2 szövetség összefügg, és pedig szorosán. Ez tény, bizonyításra nem szorul. Üssétek fel az új szövetséget, s ha ott olvassátok többek közt az Ur eme nyilatkozatát: nyomozzátok az irásokat... azok tesznek bizonyosságot én rólam (Jan. 5, 39), e szavak maguk a legerősebb bizonyosságul szolgálnak a közelebb felállított tétel igazságára vonatkozólag. Ha tehát az igaz keresztyén ragaszkodik Megváltójához s azon új-szövetségi okmányokhoz, melyek Ő róla szólnak, ragaszkodnia kell az ó-szövetséghez is, becsülnie kell ezt is, ép úgy mint amazokat becsüli. Igen az ó-szövetséget a történelemben megvalósulás végett belépett isteni üdvakarattal legelső történelmi okmányainak kell tartania, s mint ilyenekről kell azokról itélnie mindenkor. Az emberiség üdvének első történetei vannak lefektetve e könyvekben. Hogy történeletről van szó, ez jelezi, hogy emberek erényeikkel és bűneikkel szerepelnek itt; s hogy e történet üdvtörténet, ez arra figyelmeztet, hogy az események háta megett az örök szeretet és igazság mindenható Istene áll. A ki ezt tekintetbe nem veszi; a ki az ó-szövetséget csak zsidó könyvnek tekinti, melyben egy ma már elzúllott nép régi s ép ezért mesés történetei beszéltetnek el, az sok érthetlent és törölni valót talál abban. A ki aztán az ó-szövetséggel így bánik el, annak tovább kell mennie. A mit Krisztus maga mondott az ó-szövetségről, azt nekie vagy nem igaznak kell nyilvánítania, vagy pedig mint az Ő szájába a könyvek szerzői által hamissan adottat, szintén törölnie kell. Mind 2 esetben veszedelmes eredményhez jut; vagy Krisztus tekintélyét sérti meg a legilletlenebbül, vagy pedig a szentiratokat teszi ki emberi önkényességnek. Mindkét esetben a keresztyénséget támadja meg! Nem, ezt nem teheti! Ettől vissza kell borzadnia! Különben a keresztyénségben mindig lesz erő, — szentül hiszem, — az így gondolkozóval nemcsak kezet nem fogni, de vele nyíltan szembe szállani!

A ki az ó-szövetségről, annak méltóságához illően itél, az a Jáél tettéről így gondolkozhatik: egy harci történet epizódja az, s mint ilyen megmagyarázza önmagát. Hogy az ó-szövetségben, mint szent könyvben van elbeszélve, mint annyi sok más ily véres esemény, azon sem ütözik meg. Hiszen tudja, hogy az ó-szövetségben egy nép története foly le s mint ilyen szintén önmagát magyarázza meg, sokszor megrendítő felvonásaiban. S ha valaki szemére vetné, hogy mért nem foglaltatik az új-szövetségi iratokban ezekhez hasonló tények felsorolása, annak azt felelné, hogy az új-szövetség csak parányi korrajz az óhoz képest, s hogy amaz meg van már szentelve a világ világosságát által, míg emez a nagy reménység sokszor elborult éjszakájában játszotta le jeleneteit; s végre azt, hogy az új-szövetség inkább tanít, mint elbeszél, holott az ónál megfordítva áll a dolog.

S így jutunk ama második ponthoz, melyet figyelembe kell ajánlanunk annak, ki itéletet akar mondani az ó-szövetség felett. Legyen nevezetesen tekintettel a keresztyénség történetére egészen mainapig. Ha összeszedi a keresztyén népek történeteit, nemzetkülönbség nélkül; s azokat összefoglalja az új-szövetséggel, — szóval a történetet és tant ép úgy összecsatolja egy egészszé, mint a hogy ez az ó-szövetség-nél található: ekkor összevetve, összehasonlítva a 2 könyvet, a z ó- és új-szövetségi nép történetét egymással: ... ek-

kor és csak ekkor mondjon... de ne mondjon ítéletet!!! Én legalább nem mondok! Bizony, ha végig tekintek a keresztyén népek történetein a mai napig, — kik világosság fiainak neveztetnek, szégyellek ítéletet mondani! Legalább az ószövetség kevésbé mivel népét nem ítélem el, hiszen ez még nem látta ama nagyvilágosságot! (És. 9, 1.) Tindallal legalább nem mondhatom, hogy Jáél tette a valaha történt orgyilkosságok közt a legelvetemedettebb. Ép ezért nincs joga senkinek az ószövetséget megtámadni, üdvtörténeti jelentőségét tőle elvitatni, csak azért, mert benne, véres, nem szép tettek olvashatók. A ki erre ragadtatná magát, az emlékezzék meg a keresztyén népek egymás ellen vívott harczeit, ezek, szomorú jeleneteiről; emlékezzék meg az egyes egyházak egymás iránt való érzületéről! S ha, — bár látni fogja, hogy keresztyén nép keresztyén népet igazított le kegyetlenül; s ha bár eszébe jut a hugonot-torum strages pénz-felirat; s ha bár tapasztalni kénytelen, hogy az önző háborúk véres kora egészen napjainkig fentartotta magát, fent elannyira, hogy a szedáni napokat templomi istentisztelettel ünnepli, (szept. 2), egy nagy keresztyén nemzet, — s ha mindezek daczára sem képes megtagadni a most élő keresztyén népektől a keresztyén jelzõt: akkor az ószövetséget, gyaláznia, jelentőségétől megfosztania, jogában, hatalmában semmiképen nincs! Ha ennek homályos lapjait megérteni nem képes, fordítson világosan érthető lapjaira. Ha egészen érthetlenné látszik előtte Jáél tette, — bár a kort, a népet és körülményeket, hol az történt, nem volna szabad elfogulatlan ítélőnek soha mellőzni, — hát ítélje el egészen, ne mentegesse; de miatta az egész ószövetséget gyalázással illetni ne merészelje! Deborát és Deborá énekét még ez esetben sem ítélheti el. Amazt legfelebb csak kora, (— mely mint említém a fejtelenség kora, lo vak kor volt, —) erőtlen leányának mondhatja, ki prófétai szerepében sem tudott felülemelkedni kortársai lázas harci lelkesedésén és örömen; s ez éneket egy egyszerű harci, győzedelmi rhapsodicus dálnak tarthatja csak, melyben egy nemzet dálnoknöje ünnepli az ellenség megveretését, — de a melytől a nemes vallásosságot, ez esetben sem tagadhatja meg. De jusson eszébe mindenkinek, ki a biblia felett tör pálczát, hogy „egy gyürü az, mely ha egy ponton megtörik, egész többé nem lehet.“ (Luther.) Mély igazság rejlik e nyilatkozatban!

Még néhány megjegyzést! A versszakokra való felosztásnál megtartottam az ének egységét; Ewaldot, ki 2 éneket különböztetett itt meg, (a 2-dik e szókkal kezdődnek: fel hát fel Deborá stb.) nem követhettem. Maga az ének, egy figyelmes olvasás után, igazolni fogja eljárásomat.

Hát a kritika mint itél ez ének felől? Hartmann és De Wette, Dávid kora után irottak tartották azt; utóbbi később megváltoztatta nézetét; Ewald is feltétlenül Deborát tartja ez ének szerzőjének. Schrader szerint is kétségbevonhatlanul a Birák korából ered ez ének. És e nézet ma csaknem egészen általános elfogadottnak tekinthető. Még Wellhausen is elfogadja azt, bár kétségbevonja Deborá szerzőségét. Okai, érvei gyöngék, önkényesek. Az á n ó k h i - n ő Izraelt akarja érteni (Bir. 5, 36) ép úgy mint Ex. 15-ben; megbotránkozik azon, hogy Bir. 5: 15-ben Deboráról 3-dik személyben van szó. De mert tudja, mily súlytó felfogására e kifejezés: k a m t i, (Bir. 5: 7), azt így akarja kimagyarázni: amaz ige alak k m t -ből állt elő, ez pedig = k m h. — Okoskodása czáfolatra nem szorul! Sokan aramaismust vélték

találni ez ének nyelvezetében („Amámékhá“, v. 14; „middin“ v. 10., „s a k k a m t i“-ban a praefix s (sin) = adaser helyett stb.); ez ellenvetés is erejét veszté már a sok derék czáfolat folytán. Így p. o. ma már el van ösmerve, hogy a se (a köv. szóba dages) régi rövid alakja az a ser-nek s = az assyr sa, s így nem csupán az újabb héberben lett szokásossá annak használata. De főképp az ének tartalma maga erős bizonyosságot szolgáltat kezünkbe. Amaz elevenség a szilaj vadságig, mely az előadásban nyilvánul, csakis szemtanu szerzőre vall s a birák korára; az egész ének felfogása is legjobban kimagyarázható ama régi, ősi korból. Nincs ok tehát reá, Deborá énekének igaz eredetiségét kétségbe vonni vagy épen tagadni.

Dicsőfi József.

A mi orthodoxyánk védelme

a Sáros-pataki Lapokban megjelent újabb csür-csavarás ellen.

(Vége.)

A negyedik jellemvonás szerint az új orthodoxyia „veszedelmes, minden jellemszilárdság nélküli cosmopolitaságnak szegődik köztünk előharczosává“, a további fejtegetésben „szivtágulási betegséget“, „nyilvános elvtagadást“ stb. vet szemére, belevegyítvén Mayer és a nazarénus Kornya alakjait is. Mindezen okoskodás az Evangelikus Alliance elvei ellen van intézve, melyeket mi is a mivel világ egy része, igen dicsőknék ítélünk. Az Evangelikus Alliance 40 évvel ez előtt alakult határozott orthodox elvek alapján.*) Harsányi Sándor turkevei ref. lelkipásztor barátom még 1872-ben adott ki egy röpiratot (A Tiszántuli reform. egyházkerület és a m. o. Prot. Egylet. Debreczen, 1872. Sr. 24 l.), ennek „Melléklete“ gyanánt ismertetem én az Evangyéliomi Szövetséget, ott megtalálható a szövetség eredeti programja, a 9 pontból csak hármát idézek, „1) a szentírás elégséges volta, tekintélye és isteni ihletése; 3) az istenség egysége és abban a személyek háromsága; 9) a ker. lelkipásztori tiszt isteni intézmény, a keresztség és urvacsora kiszolgáltatásának kötelező és örök érvényű volta.“ Az első pontnál fogva a r. katolikusok, a 3-iknél fogva a modern theologusok és unitáriusok; a 9-iknél fogva a lelkipásztori hivatalt elvető secták (tehát a nazarénusok) tartózkodnak és kizárvák a szövetségből.**) A Szövetség érintetlenül hagyja a prot. egyházak confessióit, szervezetét, jellemző tanait, sőt minden tag hiven ragaszkodik azokhoz; s 3 nagy feladatot tűzött czélul ki: nagyobb őszhang szellemét terjeszteni szét a testvér felekezetek közt; a vallás és lelkiismeret szabadság határozott védelmét; s a vallásos vállalatok (missiók) kezdeményezését az evangyéliomi világosság terjesztésére, 40 évi működése a történelem ítélőszéke előtt áll. Hosszasnak kellene lennem, ha szép és dicsó actióit előszámlálnám, nem is tartozik ide. Révész Imre, Filó s tekintélyes tudósaink hőbarátai lettek az Alliancenak. Jellemző! a berlini nagy gyűléstől (1857.) visszavonták

*) History and prospects of the Evangelical Alliance. London, 1858. És: A brief statement of its objects, basis, and results. London, 1864.

**) A tisztos angol és amerikai baptisták nem vetik el a keresztséget, — mint némely svájci mai radikal theologok, — sőt nagyon is nagy súlyt helyeznek arra.

magokat az ó lutheránusok, Hengstenberg, szóval a legmevebb confessionalisták, és a modern theologusok (lásd a nagy gyűlés leírását Sárospataki Füzetek 1858. év 715. ll.) Mily érdekes a végletek találkozása! az Alliance ellenzése, ócsárlása, megvetése tekintetében a modernek egyhuron pendülnek Hengstenberggel. A prot. egylet alkotói is elvetik az Alliance-ot orthodoxságáért. Mily alaptalan csürce-savarás s a dolgok nem értéke: minket az Alliance pártolásáért veszedelmeseknek, jellemszilárdság nélkülieknek, elvtagadóknak nevezni! Hisz épen a positiv, jellemszilárd theologusok és hithű keresztyének tagjai, és lehetnek tagjai, a szövetségnek. Az angol és amerikai baptisták (ezek alapítója a szabadelvű világ tiszteletét kivívott Roger Vilmos, 1639) — kik a legelterjedtebb prot. felekezetet képezik ma az amerikai Szabad államokban (1876-ban 13,749 lelkipásztori állomások volt) — tiszta protestáns felekezet, sajátáguk, hogy a keresztséget felnőtteknek és bementéssel szolgáltatják ki, ezen eltérő szertartásért — miután maga a Megváltó s hihetőleg a Péter apostol által megtérített 3000 első keresztyén is ily módon keresztesztetett meg, csak nem dobhatók ki a reformatio keretéből? Tagjai a methodisták is, kiknek sark dogmájok a hit általi megigazulás s a megszentelés, egyik osztálya (wesleyanus) az elővégzetet arminian értelemben fogadta el; orthodoxiájok, evangyéliomi protestáns voltuk kétségbe nem vonható; tekintélyes írók az angol protestantismus egyik regeneráló elemének méltán tartják. Valódi protestáns testvérekkel közreműködni, — a felekezeti jellemző tanokat szilárdan fentartva, — a szeretet, a lelkiismeretszabadság és isten-oroszága terjesztésére széles e földön, s a r. katholicismus, hitelenség és a zsarnoki többség elnyomása ellen ótalmazni az evangyéliomi reformatio alkotásait, elveit, közös erővel: oly törekvés, mely a 19. század dicsőségére válik, s nem más, mint a XVI. századi reformatio és protestantismus vele született elvének kibővítése, kiegészítése, mert általa az üldözés és türelmetlenség szelleme helyett a testvériség, szeretet és lelki szabadság kellő magaslatára emeltetik, hová Luther és Kálvin még nem érhetek fel, de melyet Melancton és Zwingli elősejtettek. A nemes Zwingli ilyenek végett is apellált a jövő századokra, melyekhez ő és társai, mint mondá: „lampada porrigimus.“ — Mi soha sem fogunk oda törpülni, hogy a szeretet új parancsának minél erélyesb életbeléptetését, s a lelkiismeret szabadság szent ügye melletti küzdést és hevülést „szivtagulás“ körjének bélyegezzük. Zwingli nem zárta ki az örök boldogságból még a tiszta szivű pogányokat sem, — minő szivtagulásban szenvedhetett ő a mai modernek új keltű, hihetőleg unicum, ítélő széke előtt! Az evangyélius Alliance magasztos elveivel gazdagult orthodoxiát kísértettem én meg új orthodoxiának nevezni. . . . Az evangyéliomi alapon haladó orthodoxia gazdag igaz tartalomban, eszmékben, tiszta céljaival „van mit féltetni és őriznie“, elveiről le nem mond, meggyőződését fel nem adja, s a béke, a miért dolgozik „nem a lélek kárhoytatására van.“ Előnye még nagyobb, nem csak elvei, eszméi, gondolatai, de tényei, alkotásai is vannak, szépek és nemesek: a keresztyén philanthropia incarnatioi. Az Alliance Minuciussal méltán hangoztathatja „Non grandia loquimur, sed facimus.“

A mi magamat illet, nyilvános eddigi működésemben, mikor csak alkalmam volt, a bibliai tanok és elvek mellett

és védelmére felszóltam, nyilatkoztam, tanítottam; nem kaczerkódtam sem unitariusokkal, sem prot. egyletesekkel, sem Krisztus feltámadása tagadóival s megálltam, csekély tehetségem szerint, hiven az evangyéliomi tiszta protestantismus talaján, tehát holmi „könnyelmű lelkiismeret,“ „elvtagadás“ féle célzásokat kénytelen vagyok a leghatározottabban visszautasítani. Tanszékemben alkalmam van csaknem mindennap bizonyosságot tenni a keresztyénség igazságairól. Ezt teszem is.

Végre jő az 5-ik jellemvonás, t. i. „nem bírja az új orthodoxia elhordozni a nyilvános kritikát . . . elképzelni sem tudván, hogyan lehet rajta kívül másnak, akár helyes belátása, akár igaza, a szellemek és azok irányzatának megítélésében,“ és Schwarz Károly mellé — ki a modernek csalatkozhatlan pápája, felül áll minden kritikán, őt nem szabad „túl sötét ítéletű“-nek nevezni, mintha csak ő volna tévmentes — új embereket hív segítségül Nippoldot és Dornert. Előre bocsátám, hogy t. collega ur még mindig azon tévkörben látszik mozogni, mégpedig határozott tiltakozásom ellenére, — hogy az 1827—1848-ig divott Hengstenberg-féle orthodoxia és az 1860, kivált 1870-től fejlődő és prononcirozott magyar prot. orthodoxia egy ugyanazon, holott ez még akkor „nata non erat“, és így oly hamis tétel ellen indul csatára, mit rajta kívül senki nem állított, ismétli az első támadás bűvészetét. Reánk nem tartozik, minket nem illet sem az okoskodás, sem az idézet. Schwarz, Nippold, Dornert a magyarhoni mozgalmakról mit sem szólnak e tárgyra nézve. Lássuk mégis mikép veri meg az idézett Nippold az idézőt magát. Nippold a Hengstenberg-féle 1827—1848-ki német új orthoxiát, (a mint ő nevezé) „exclusiv vallásos“ és „exclusiv egyéni felfogás“-sal jellemzi találólág. Ellenben t. collega ur egy lappal felebb az ellenkező ítéletet kockáztatta ellenünk, „szivtagulással, cosmopolitassággal, szabadelvűsködéssel, kényelmes jó barátság kedvéért a protestantismus legsarkalatosabb elveit megcsufolók székebe“ ülésel röv meg. E megrovások Bod Péter szavával élve „szél elleni pókhálók“ ugyan, de érdekes, hogy a Nippold „exclusiv“ jellemvonásával épen ellenkezőt fog ránk felebb t. collega ur s mégis ellenünk idézi őt.

Nippold szerint a német új orthodoxia „sajnálkozással és megvetéssel tekint a máskép gondolkodókra“, „szűkeblű“ és „zug keresztyénség“; hol „a keresztyénségnek az egész világot átható és átalakító feladatáról szó sem lehet.“ Mi, ellenkezőleg, az Evang. Alliance szélesb keretű talaján állunk s a tartózkodás jegét lassanként olvasztgatni, a testvériséget előmozdítani törekszünk! Kié az igazság, kolléga uré? ki a mi orthodoxiánkat tágkeblűnek, vagy a Nippoldé? a ki a német orthodoxiát, szűkeblűnek tünteti fel? Így jár a ki két különböző álláspontot bűvészkedik csür-csavarással egy kalap alá huzni! A mi álláspontunk ellen Nippold mit sem bizonyít, de a collega urét épen nem támogatja, így jár az a kinek tulajdonkép nincs tárgya, mégis erőszakkal keresi ezt. A creatio ex nihilo modern képlete ez. — Ugyanazon Nippold az Ev. Alliance alakulását az anglicán alakosság ellenében „szabadabb irányzat“-nak nevezi, s a társadalmi szeretetművek gyakorlati terén elismerésben részesíti, ellenben megróvja hittanilag erősothodoxiáját (411. és 420. l.) Mindenesetre jobban itél, bár a szokásos német elfogultságtól Nippold sem ment, az Allianceról s elvtagadást stb. szemére nem vet, mint t. collega ur,

ki trivialis és banalis módon Kornyát is bele züri-zavarja a dologba.

A Dorner művéből vett idézetet (817. l.) megtekintém, s ott nem találtam az „uj orthodoxia“ nevezetét, ő ott azon osztályáról szól a dogmatikai pártoknak, mely a symbolikus könyvek ismét helyreállítandó tekintélyétől várja az egyház üdvét. A mi orthodoxiánk „más“, mert az a symbolikus könyveket az evangéliomnak alárendeli, vagyis mint 14 év előtti programmunkban mondtuk: „a döntő tekintély mindig a szentírásé.“ Egyébiránt fogalmi képtelenség, hogy Dorner, az evangéliomi tan és élet harmoniájának nemes képviselője, elítélje a vele hasonló törekvésűeket. Dorner nem mi rólunk szólván, ellenünk nem idézhető. Különben Dorner a 818. lapon (Geschichte der protest. Theologie) szépen festi a „regenerirte Theologie“-val szemben a rationalismus és merev orthodoxia szétágazását. A regeneratio és megújulás hasonló fogalmak, tehát ő is az evangéliom alapján megújulás tényét emeli ki.

Tiszteletes Kiss Bertalan lelkész urnak nyílt és bátor felszólalását — mit e Lap 6., 7., 8. számaiban közzé tett orthodoxiánk védelmére, — nagyra becsülöm s köszönetet mondok érte, mert látom, hogy álláspontunk tisztasága lelke tükrében vissza sugárzik.

Az ellenünk sújtott gúnyos támadásra ennyit tartotam szükségesnek felelni. Nem kívánok rendelkezni sem Lucian cynismusával, sem Erasmus élceivel, sem Voltaire gunyorával, keresztyén ellenes világba illők ezek; a „mocsár lángok“, „torzszülött“, macskazene adoma“ s több ily ékes élczelődések hadd tartassanak fel a magyar Swarzo-Karolinusok számára divatos kiváltságokul.

Midőn a hazát kül ellenség támadja meg számos pontokon, a belháborut szítók nem üdvös dologra vállalkoznak. Ma az egész keresztyénség támadás tárgya a „libre penseé“, a „Vernunft und Natur“ és számtalan más czégek emberei részéről; nem építő eljárás a hitvédői ellen fordulni. Ha valaki magát hívónek tartja, kötelessége nem a hívők, hanem a hitetlenek ellen kelni ostromra. „Ne döntsük fel a keresztyénséget a keresztyénség nevében“ mondá Pressenssé 1855-ben. A mi vezérelveink az evangéliomi hit, evangéliomi szeretet és evangéliomi szabadság voltak s maradnak, ezek biztosítják a valódi haladást, mely egy angol tudós értelmezése szerint nem más, mint „az emberi nem mozgása Isten felé.“ Ez orthodoxia mellett megállunk rendületlenül.

Debreczen, 1885. márcz. 21.

Balogh Ferencz.

Válasz Kovács Lajos urnak.

(Folytatás.)

A „Válasz“ írója majd ezen szavakban ad egyéni érzelmeinek s értelmi felfogásának kifejezést „nem vagyok képes megérteni, hogy miért kellett az egyházmegyét e hirlapi fejtegetésbe behozni, annak a nevében beszélni, hivatalos okiratokat, t. i. jegyzőkönyveket idézni.“ Itt aztán ismét meggondolja a „Válasz“ írója, „hogy a tanügyi bizottság, véleményének hirlapilag közzétett része a bibliai történetek tanításáról általánosságban szól,“ — ez egy kiegyenlíthet-

len szöges ellentmondás amaz először önként tett és kényszerítés nélkül aláírt vallomással, melyet szóról-szóra idézni nem lesz felesleges: „időszerű lenne a bizottság véleményének azt a részét, mely különösebben az ó-szövetségi bibliai történetek tanításáról szól, hirlapban közzétenni s a nagy közönség tudomására hozni.“ Hogy a két, — egymásnak ellentmondó — állítás közöl a „Válasz“ írója álláspontján melyik az igazi? ennek kutatása s megállapítása reánk nem tartozik, mi a saját magunk álláspontja szerint — a mint azt már fentebb kifejtettük — csakis az utóbbit fogadjuk el s tartjuk igaznak, s e mellett bizonyít a „Vélemény“ közlésének indokául felhozott antisemitizmus mozgása és terjedése, mely legalább ez idő szerint hirlapilag az új-szövetségi történetek tanításával még nem hozott kapcsolatba. Ám bár az új-szövetségi történetek mindenáron a vitába beérőszakolni akarásának oka nem lehet más, mint azon kényszerhelyzet, mondhatnók megszorultság, melybe a „Válasz“ írója az általa kiszemelt és követett úton eljutni elég szerencsétlennek érezheti magát.

Azon feltevés, vagyis ráfogás, hogy mi az egyházmegyét hirlapi fejtegetésbe vontuk volna, merő lehetlenség, mert nem is beszélve arról, hogy ily erkölcsi testületnek hivatásán és tekintélyén kívül áll s bárkivel és tárminó polemiába bocsátkozni; és miután maga a „Válasz“ írója is belátta, hogy ez tarthatatlan, sőt nevetséges állítás, rögtön utána teszi: „annak nevében beszélni,“ — de hiszen mi nem beszéltünk s nem is beszélhettünk és beszélni nem is fogunk az egyházmegye nevében, nekünk cikkünk megírása és közlése előtt nem volt módunkban sem az egyházmegyei közgyűlés, sem egyes kitűnő férfiak nézet egységét kinyerhennünk, mint a hogy azt a „Válasz“ írója a „Vélemény“ közlésére nézve összehozni elég szerencsés volt, mely körülményt köztudomásra hozni nem is mulaszt el. Ezen kijelentésünket és biztosításunkat kénytelenek voltunk megtenni azért, mert bár távolról sem teszszük fel, hogy az egyházmegye nevében való beszélés ránk fogása hangulat keltés akarna lenni ellenünk az egyházmegyén, de ha hallgatással mellőzzük, joggal megkivántathatnék tőlünk a beleegyezésről szóló bélyeges meghatalmazás, habár jegyzőkönyvi alakban való felmutatása.

Midőn mi a „Vélemény“-t olvastuk és láttuk az aláírásokat, nem annak megértésén törtük fejünket, hogy az aláírók bevonják-e a tanügyi bizottságot a hirlapi közleménybe, vagy nem? annak, vagy pedig a maguk nevében beszélnek-e??! hanem tekintettük az „Indítvány“ nem ajánlásának okait, s azokhoz a magunk aláírásával ellátott cikkben kivántunk szólani, még csak eszünk ágában sem levén magunkat e téren az egyházmegye képviselőiben szerepeltetni, de most már csakugyan előttünk áll az a kérdés, hogy a „Vélemény“ közlését aláírók beakarták közleményükbe vonni a tanügyi bizottságot, vagy nem? annak nevében beszéltek-e vagy nem?? mert ha igen! akkor nagyon is tág lelkiismeret és hogy mást ne mondjunk, nagy vakmerőség kivántatik a mi pusztá aláírásunkból következő eljárásunkat érthetetlennek bélyegezni, — ha pedig nem! azon esetben miért akarja — ismét csak aláírásunkra támaszkodhatva — reánk fogni, hogy mi az egyházmegyét hirlapi fejtegetésbe vittük s ennek nevében beszéltünk.

Vagy talán azt szeretné rovásunkra írni, miszerint az egyházmegyét megneveztük? Eltekintve attól, hogy a szét-

küldött egyházmegyei jegyzőkönyvek meglehetősen széles körben hozzák köztudomásra azon egyházmegye nevét, mely az „Indítvány“-t tette, már csak azért is meg kellett neveznünk azt, mivel a „Vélemény“ elhallgatása némelyek előtt az ügyet oly színben tüntethette volna fel, mely az „Indítvány“-ra valamely ráerőszakolt gyanu homályát vetette volna, és különben is ha az egyházmegye megnevezésével indiscretiót követtünk el, az ezerti kérdőrevonatas egészen más térre tartozik, legkevésbé ide; ámbár a melyik erkölcsi testület valamely határozatot vagy intézkedést jegyzőkönyvileg meghozott, annak nyilvánossá tételeért bárkit is felelősségre nem vonhat, mivel egy közgyűlés ténye nem lehet oly titokzatos valami, melynek okvetlen a kuliszszak mögött kell maradnia, erre számítani nem lehet, nem szabad. Mi tehát az egyházmegye megnevezésével azt hirlapi fejtegetésbe be nem vonhattuk, s mint már fentebb kijelentettük, nevében sem beszéltünk, ha csak valaki a cikkünk végén álló „óhajtja az egyházmegye nevében“ kifejezést, ennek nem akarná magyarázni; azonban mi úgyhiszünk, miszerint az egyházmegye nem azért hozta meg „Indítvány“-át, hogy annak teljesültét s érvényre juttatását az egyházmegye bármelyik tagjának is — éppen az indítványozó egyházmegye nevében — óhajtani szabad ne lenne.

Továbbá a „Válasz“ íróján kívül ki más előtt volt még érthetetlen valamely ügy teljes megvilágítása céljából „hivatalos okiratokat, t. i. jegyzőkönyveket idézni“, vagy tiltja ezt valamelyik törvény, valamelyik szabályrendelet a) b) vagy c) pontja? és rajtunk kívül senki más nem tette ezt még hirlapi fejtegetésben is?

Mi egyszerűen idéztük az egyházmegyei közgyűlés jegyzőkönyvének két rendbeli határozatát, melyeknek mindenike arról tanuskodik, miszerint a keresztyén vallás népiskoláinkban való tanítása, főgondjai között minden időben első sorban foglalt helyet s az erre szolgáló, általa czélszerűnek fölismert intézkedéseket megtenni elodázhatlan kötelességének tartotta. s ezen jegyzőkönyvi határozatok idézése után tértünk át a „Vélemény“ okaira, megtenni saját egyéni észrevételeinket.

Mi ugyan azt hiszünk, hogy a „Vélemény“ oly alakbani közlése, mint az történt, bár eddig az ily tárgyalás és tanácskozások előtti közlés nem is volt napi renden, s indoka felől a „Válasz“ megjelenéséig többfelé is ágazhatott a sejtetem, azért senki előtt nem volt érthetetlen, hanem hát most azzal nem vagyunk tisztában, hogy a „Vélemény“ a tanügyi bizottság jegyzőkönyvéből vett idézet, vagy pedig az aláírók privát ténykedése-e ???! Ha az előbbi, ugy nincs ok nem érteni azt, ha mi is idéztünk, mert ez esetben az csakugyan hivatalos okirat, t. i. jegyzőkönyvből idézés, ha az utóbbi, miután a „Válasz“ írója utasítást ad, hogy ezek nélkül a magunk nevében is elmondhattuk volna tapasztalatainkat, véleményünket és bírálatunkat, (hiszen csakis a magunk nevében tettük azt) hát bizony csak egy hajóban eveznénk, mert a „Vélemény“ közlésében sem olvastunk ily forma bevezetést és felvilágosítást; egy ily tartalmu „Indítvány“ a tanügyi bizottság vélekedésével nem találkozáván, elfogadásra nem ajánlatik, s ennek okát mi alólirtak a következőkben fejtjük fel, s minthogy pedig nem ily módon hozatnak köztudomásra a „Vélemény“ okai, még csak képzelt joga és oka sem lehet a „Válasz“ írójának eljárásunkat „nem érteni.“

A mi már azt illeti, hogy mi egy hirlapi közleménynek nagyobb fontosságot tulajdonítunk, mint a mi azt megilléti, — ez tisztán egyéni felfogás dolga, s a felett disputálni idővesztegetés; csak most már még azt nem tudjuk, hogy a „Vélemény“ közrebocsátása hivatalos okirat, — t. i. jegyzőkönyv idézése-e, vagy hirlapi közlemény? és ez a „Válasz“ című cikksorozat is hirlapi közlemény-e, vagy valamely önálló filozofiai, theologiai stb. munkálatnak tekintessék, mert ha ilyennek akar tartatni, ugy ezen ügynél azzal foglalkozni nem fizeti ki magát, ha pedig hirlapi közlemény, akkor a „Válasz“ írója ugyanazon tévedést követte el, melyet ránk fog, hogy mi követtünk el. Erre vonatkozva mit is mond a szentírás: „Annakokáért magad menthetetlen vagy óh ember, valaki mást kárhoztatsz, mert ugyanazonnal, melylyel mást kárhoztatsz, magadat kárhoztatod, mert ugyanazokat miveled te, ki egyebeket kárhoztatsz.“ (Rom. II. 1.)

Az is történhetik ugyan, — mert mi minden meg nem esik a nap alatt, — hogy lehet ember, ki midőn a hirlap igénybevételére ráadja magát, azt hiszi, miszerint az ő okoskodása a más halandók által irt hirlapi közlemények sorából messze kiemelkedik s az e nemű műveknek elérhetetlenül felette áll! Ezen képzelgés vagy hiedelem csakis azt árulja el, hogy az ily embernek vagy akarata, vagy tehetsége nem lévén másokkal szemben, ugyanazt a mértéket használni, saját egyéniségét és tehetségeit — az igazságosság és következetesség rovására — a föld minden más teremtsései fölé billenti, s éppen azért ott lebeg a levegőben ég és föld között.

Peterdy Károly,
esperes.

Sütő Kálmán,
főjegyző.

(Folyt. köv.)

Könyvismertetés.

(Folytatás.)

Utmutatás a ker. vallás népiskolai tanítására. Első kötet. Vezérkönyv az ev. ref. vallásu elemi iskolák I—IV. osztályaiban tanítók számára. — Pályadíjat nyert mű. — Irta Kovács Lajos tanítóképezdei tanár. Ára 80 kr. Kapható Debreczenben ifj. Csáthy Károly bizományosnál s általa minden könyvvarusnál. 1884.

A második részre áttérve, teljes elismeréssel szólhatok a kidolgozásról. — A czélt, hogy Isten vezérlését és gondviselését vallásos jellemképzésre alkalmas alakok és események rajzában tüntessük fel, szerzőt követve, bizton elérhetjük. — A történetek meglepően szép, egyszerű, népies alakban vannak adva, s nyelvezetök a kézi könyveliekénél sokkal inkább hozzá simul mind a tanító, mind a gyermek lelkületéhez. — Pl. Izsák házassága kissé hosszúsas, de olyan élénk, hogy szinte oda ragad az emlékezethez, s csaknem magától kiadja a tanulságot, melyszerint „Közel az Isten mindenekhez, a kik őt segítségül hívják.“

A módszeres feldolgozásra szóló utmutatás példái itt is mintaszerűek. — Neveli értéköket az, hogy az A., B., C. tanterv közötti különbségeket tekintetbe veszi, és részletes tanácsokat közöl mindegyiknek követésére.

Különös figyelmet érdemel itt a tizparancsolat, uri imádság és a többi imádságok betanítására vonatkozó részletes utasítás, meg a LXV. Zsoltár első versének fejtegetése.

A tizparancsolat rövid mondatokban való összefoglalása s későbbben leendő kibővítése a tanterv kívánalma. — Én részemről csak egyszer és egyféleképen tanítanám, mégpedig úgy, hogy a szöveget jó magyarsággal megállapítva, azután legalább egy ideig változtatgatni nem engedném. Hanem hát ez a tanterv készítői dolga lett volna. Szerző hiven és jól végezte feladatát. Helyes értelmezést nyújt mindegyik parancsolatra. — Czimül kár volt „t i z p a r a n c s o t“ tenni, részint nyelvi szempontból, melyszerint különösen népiskolában nem szabad a közhasználatban levő szavakat önkényesen megcsonkítani; részint következetesség szempontjából, mert feltűnő, hogy az egésznek „t i z p a r a n c s“ a neve, a részek pedig mindannyian „p a r a n c s o l a t o k.“

Az imádságokról szóló nyilatkozatot, részemről, egészen helyeslem. — Abban a véleményben vagyok én is, mint szerző, hogy az imádságokat rövid időközökben változtatni nem helyes dolog, mert nem a gyakori változtatás, hanem éppen a folytonos használat által lesz az imádság lelki kincsé. — Miért tanítani a II. osztályban már újabb imádságokat ugyanazon alkalmakra? Szerző vélekedéséhez hozzá járulok arra nézve is, hogy versekbe foglalt imádságokat óhajt taníttatni; sőt e tekintetben a tantervvel szemben tanusított önállóságát elismeréssel emelem ki. — A ki minden osztályban külön-külön imádságot tanítana, és oda akarná fejleszteni az elemi iskolás gyermeket, hogy utóljára magától készítsen imádságokat, a versben való imádságtól megpláne eltiltaná, mint a tanterv készítői teszik: az feledné, hogy az imádság az énekkel rokon, s a költészet határát érinti, hol a forma emeli, sőt adja meg a tartalom becsét; ennél fogva nem szabad azt egyszerű stílus-gyakorlattá degradálni, sem folytonos variálgatás által vagy prózai nyelv használatra szorítással az érzelem köréből kivonni. — Bár énekeink se volnának oly nagy számmal, s ne igyekeznének minduntalan újat meg újat venni elő.

Az Uri imádságnak szerző egészen szokatlan, új nevet adott, elnevezvén azt „az Urtól tanult imádság“-nak; és azt írja felőle a 118-ik lapon, hogy úgy hívjuk; pedig nem is fogjuk úgy hívni. Sőt ő maga sem tartja meg ezt az elnevezést következetesen, mert pl. a 140. lap legelső sorában ő is uri imának írja. — Igaz ugyan, hogy ez az új név jobban rá utalna az eredetre, s megóvna attól, hogy valamelyik hirtelenkedő gyermek ilyen feleletet adhasson: „az uri imádságot azért hívjuk úgy, mert az urak imádkozták;“ de a rövidebb, tehát jobb nevet még sem lenne sem helyes, sem lehetséges a közhasználatból kiszorítani egy hosszú, tehát alkalmatlanabb névért, mert ha valahol: különösen a neveknél szükséges egyfelől a rövidség, másfelől bizonyos conservatismus főként a vallásoktatás terén. — Csak egyet hozok fel okaim közül. — Ha az uri imádságot ezentúl Urtól tanult imádságnak neveznök: hogy fogjuk hívni az apostoli hitformát? Ugyanazon alapon és célból körülbelől így: „Az apostolok tanításainak mintegy a velejét magában foglaló hitforma.“ Ez felelne meg a 226. lapon álló, egészen helyes

magyarázatnak; hanem hát nem szükség, hogy a név egyszersmind magyarázatul is szolgáljon. — E szerint ez az újítás nem helyes; de nincs is eset rá, hogy közönségünkkel elfogadtassuk, sőt a „Mi atyánk“ és „Hiszekegy“ neveket sem kellene mellőznünk és egészen említetlenül hagynunk. — A nyelv szokáson változtatni nem olyan könnyű. Azzal számot kell vetni épp úgy, mint a természeti tünetenyekkel. — A szöveg ellen is van kifogásom. — Erre nézve teljesen egyetértek Csiky L. tanár urral, hogy egyenlően és szóról-szóról úgy kellene tanítani és használni, a hogy biblia fordításunkban áll. — De hogyha teljes egyformaságot nem hozhatunk is azonnal létre: azt megtehetjük, hogy legalább egymásnak megfelelő kötőszókat használjunk; pl. ha ezt mondjuk: m i k é p e n mennyben, akkor a z o n k é p e n e n e l kell folytatnunk, ha pedig u g y - g y a l folytatjuk, m i n t e l kellene megkezdennünk.

Az apostoli hitforma szövegére nézve is óhajtandó volna az egyöntetűség. — De természetes, hogy erre eljutni nem könnyű, s legfeljebb a régi szokott kifejezésekhez való ragaszkodással közelíthetünk hozzá valamennyire. — Milyen könnyen rájöhetne pl. valaki arra a gondolatra, hogy a f o g a n t a t é k, s z ü l e t é k stb. alakok helyett f o g a n t a t o t t, s z ü l e t e t t stb. alakot használjon, holott ezzel egy nyelvészeti szempontból igen érdekes szabálynak mondana ellent, s fület sértő darabosságot hozna létre. — Szerény véleményem szerint leginkább az vezetne célhoz, ha az új énekes könyv rendezésére hivatott bizottság közölné, vagy addig is valami köztekintélyű könyv függelékeül kellő megvitatás után pl. az egyházkerület vagy konvent kiadná a leghelyesebbnek tartott szöveget, mely legalább egy darab ideig általánosan használtatnék.

Gergely Károly.

(Vége köv.)

Különfélék.

Adakozásra felhívás. Régi vágy, hogy a debreczeni református kollégium énekkara a saját kebeléből kiváló, de időnként változó, énekkar-vezér helyett állandó tanár szakszerű vezetése alá helyeztessék, s általában az ének-, dal- és zeneügy muzsájának is tanszéke legyen a tudomány komoly csarnokában. A lelkes közönség nem késett eddig is alapítványával támogatni a tanulóág énekkarát; az általa létesített ösztöndíjak jó hatással voltak és vannak az ifjakra. De ezen s más alapítványok saját rendeltetéssel bírván, ének-tanszék fentartására nem fordíthatók. Új forráshoz kell fordulnunk: a nagyérdemű közönség nem hanyatló támogatásához.

A mi énekkarunk a vallásos énekek mellett a hazai és műdalokat is miveli; vallásos, hazafiai és művészeti érdek követeli: egy ének- és zene-tanszék alapítását. Ha köveket nem, porszemeket hordjunk össze, s lassanként létesülni fog az ének és műizlés magas színvonalra fejlesztése s az új tanszék disze leendő az ősi kollégiumnak.

Bizalommal és reménnyel fordulunk a n. é. közönséghez, s kiválólág a tanulóág és „cantus“ minden barátjához, kérvén, járuljon e szép célhoz kegyes adományával, s al-

kalmilag másokat is nyerjen meg a buzgóság ez irányban nyilvánítására. Az adományok, a felhívó ivvel együtt, a kollégiumi háznagy hivatalhoz intézendők s nyilvánosan nyugtáztatni fognak. A tanszék a közmívelődés egyik szép tényezője lévén, a kollégium és annak előretörékvő ifjúsága, velünk együtt kegyeletes hálával fogadandja a filléreket s az áldozó honfiak és honleányok emlékét hiven őrzendi meg.

Debreczen, 1885. márczius 5.

Révész Bálint, püspök.

Balogh Ferencz, az énekhar felügyelő tanára.

A fentebbi felhívást, melynek előzményéről már megemlékeztünk lapunkban, melegen ajánljuk lapunk olvasó közönségének szives figyelmébe. Kétségenkívül sokan vannak olvasóink között, kik jó emlékezetökben tartják ama szép órákat, melyeket az ének- és zenekar által nyújtott nemes szórakozás szerzett nekik s kik óhajtják, hogy ezen intézmény állandóvá, biztosított alapon nyugovóvá tétessék főiskolánkban, vezérének, tanáranak személyében. Az ezen szép célra a szerkesztőségünkhöz netalán küldendő adományokat szives készséggel fogjuk nyugtázni. Akármilyen kicsiny legyen is a küldemény, mint porszem is emeli az az ének- és zenetanári szék épületét! Szerkesztők.

Főiskolánkban a husvét előtti szorgalomszak tegnap, pénteken d. e. 10 órakor kezdődött s d. u. 2 órakor vette kezdetét az ünnepkövetségi választás, melynek eredménye ma d. e. erősített meg. A szorgalmi idő április 13-án veszi újra kezdetét.

Földeáki alakuló egyház részére Márk Pál debreczeni főiskolai tanár ur, szerkesztőségünkhöz 1 frtot küldött.

Megjelent „A házassági elválás joga Magyarországon és Erdélyben“, gyakorlati használatra az elválásból eredő személy és vagyoni jogi kérdésekben és az egyházi és világi bíróságok elé tartozó válóperekben, különös tekintettel a magyar kir. curia gyakorlatára, írta Sztelho Kornél köz- és váltó-ügyvéd. — Budapest, 1885. XV., 248 lap. Ára 2 frt 40 kr. Ajánljuk a lelképásztor urak figyelmébe.

Előfizetési felhívás „Biharvármegye 1848—49-ben“ című munkára. Tartalma a műnek következő: I. A mártusi események hatása s az átalakulás. II. Beöthy Ödön. III. Biharvármegye tisztikara s N.-Várad tisztviselői s elöljárói. IV. A képviselők megválasztása az első nemzetgyűlésre. V. Nemzetiségi mozgalmak s a rögtönítelő bíróságok. VI. Az első honvédek, a 37-ik gyalogsorezred 3-ik zászlóalja, s az első nemzetőrök. VII. A második bihari nemzetőrség és a 27-ik honvédszászlóalj, s a bihari lovas nemzetőrök. VIII. Biharvármegye legnehezebb napjai a szabadságharc alatt, az 55-ik honvédszászlóalj, s az utolsó kényszernemzetőrség. IX. Hadi szertárak s katonai intézetek Biharvármegyében, s különösen N.-Váradon. X. A véstörvénysszékek s a felsőbb bíróságok 1849-ben. XI. További honvédelmi intézkedések. Ujabb 50,000 honvéd megajánlása. A szabadsapatok s az önkéntes őrhad. XII. A függetlenségi nyilatkozat s annak hatása Biharvármegyében. XIII. Az itthon maradottak

s a társadalmi élet. XIV. Adományozások a haza oltárára Biharvármegyéből. A pénzügyi állapotok. XV. Az utolsó napok s a bukás. XVI. A bukás után. A besorozások s elítéltetések. A menekültek. Ezt követi a függelékben 79 darab okirat. A munka legkésőbb pünkösztre megjelenend, 20—25 ív finom félvelin papíron nyomtatva s Beöthy Ödön könyvmatu hü arczképével ellátva. A diszes kiállításról Hügel Ottó n.-várad-i jó nevű nyomdász neve kezeskedik. Előfizetési ár 2 forint 50 krajczár, melyet május 1-éig kérek hozzá, (N.-Várad, Kálvária-utca), beküldeni. A bolti ár 3 forint leend. Kérem a hazai s első sorban a biharvármegyei és n.-várad-i közönség szives támogatását. N.-Várad, 1885. márczius hó 8-ik napján. Hegyesi Márton.

Felelős szerkesztő: Tóth Sámuel. Szerkesztőtársak: Csiky Lajos, Géresi Kálmán.

HIRDETÉS.

Pályázat.

Az ujfehértói reform. egyház leánytanítói állomására pályázat hirdettetik. Fizetése átlag számítva — a szabad lakáson kívül — 400, négyszáz o. é. forint, mely áll 20 azaz husz köből gyűlt gabonából, 12 hóld szántó földből, készpénzből és tandíjból. A készpénz egy része arra rendeltetett kamat, melyért a szegény gyermekeket, kiket a presbyterium ilyenekül kijelöl, ingyen tartozik tanítani a tanító.

Csak okleveles tanítók pályázhatnak. A pályázni kívánók oklevelüket s egyházi bizonyítványukat, melyben igazolva legyen az is, hogy nők, folyó évi ápril 4-ig az ujfehértói reform. lelkészi hivatalhoz küldjék. A megválasztott helyét, a választástól számított 2—3 hét alatt elfoglalni tartozik.

Kötelességek I—IV. osztályu elemi iskolát vezetni, az ismétlő iskolásokat is tanítani, a kántor akadályoztatása esetén, az isteni tisztetlet végezni, azért gyakorlott énekesnek is kell lenni, hogy mind az iskolában, mind a templomban, a kiszabott énekeket taníthassa és énekelhesse. Neje a női kézimunka tanításával mellékkeresetre számíthat.

Megjegyeztetik, hogy e díjlevél, az első évben, némi kis csonkulást szenved, amennyiben az e. m. törvény bizonyos részt az özvegynek rendel, de viszont a mennyire az egyház teheti, ezért az új tanítót kárpótolja.

Ujfehértó, 1885. márcz. 17.

Kálmán Dezső,
ev. ref. lelkész.